

Prožívání a prožívané

Prakticky všechny druhy, typy a úrovně vědomí jsou charakteristické něčím, co není každému hned a nahlédnutelně patrné a co muselo být teprve za určitých předpokladů a okolností objeveno: vědomí je jednak výkon, akt, jednak zaměřenost k něčemu dalšímu, co už není součástí tohoto výkonu ani aktu. Obvykle se o tom mluví (většinou ne zcela upřesněně) jako o tzv. intencionalitě, ale pouze ve vztahu s vědomím (tedy jako intencionalitě vědomí, myšlení, představování atd.), zatímco ve skutečnosti jde o fenomén mnohem širší, vlastně univerzální (a tedy kosmický). Nicméně na tomto místě nám vskutku půjde jen o vědomí, ovšem jen o jednu stránku vědomí, kdy můžeme opravdu mluvit o „prožívání“. Vědomí jakožto výkon (akt) nejen „může“ být prožívání, ale eo ipso jako akt prožíváno je. To však ještě neznamená, že o sobě ví, tj. že si svou aktivitou, své prožívání této aktivity, také uvědomuje, tj. že si je samo sebe vědomo (k tomu dochází až v praereflexi a v reflexi). Ve chvíli, kdy si subjekt určitého aktu vědomí tento svůj akt uvědomuje (tj. kdy se k němu v reflexi vztahuje), je toto uvědomování (tento akt) opět výkonem vědomí (tj. vědomého subjektu), ale tento nový akt (akt reflexe) nesplývá s oním dřívějším aktem, který je v tomto aktu reflexe uvědomován a míněn. Ovšem tak tomu bylo už také v aktu předchozím, tj. také tento „původní“ resp. prvotní akt vědomí se nutně vztahoval k něčemu, s čím nesplýval. A byl-li tento prvotní akt prožíván (a to nutně musel být, byl-li vykonáván), to, k čemu se vztahoval, nebylo součástí výkonu samého, nebylo a nemohlo být součástí ani složkou prožívání samého. Takže vlastním problémem toho, jak vůbec může být akt vědomí prožíván, je přesné odlišení prožívání tohoto aktu a onen vztah k něčemu, co zůstává mimo sám akt: je nebo může být také tento vztah (tj. intencionální vztah) nějak (ještě bez reflexe, tj. bez dalšího aktu) prožíván? Tady jde především o upřesnění toho, jak chápeme a vymezíme samo „prožívání“. Pokud onu pomyslnou hranici odlišení povedeme mezi děním a prožívání dění, pak v případě vědomí takové ještě neprožívané dění není vědomím: něco se děje, ale my si toho nejsme vědomi.

(Písek, 080717-1.)